

Dorota Teneta-Skwiercz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: dorota.teneta@ue.wroc.pl

WSKAŹNIKI POMIARU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU – POLSKA NA TLE KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ

INDICATORS FOR MEASURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT – POLAND AGAINST THE BACKGROUND OF COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

DOI: 10.15611/pn.2018.515.11

JEL Classification: Q56

Streszczenie: Artykuł poświęcony jest mierzeniu zrównoważonego rozwoju (ZR) Polski. Głównym jego celem była ocena postępów w realizacji przedmiotowej koncepcji w oparciu o identyfikację i analizę wybranych wskaźników pomiaru ZR. W opracowaniu dokonano analizy czterech przykładowych, subiektywnie wybranych przez autorkę, wskaźników ZR: zagrożenia ubóstwem trwałym, produktywności zasobów, udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto oraz poziomu zaufania wobec instytucji publicznych. Zastosowano dwa rodzaje analiz: statyczną dla porównań międzynarodowych między krajami Unii Europejskiej prowadzoną dla roku 2015 oraz dynamiczną obejmującą lata 2008-2015 lub 2008-2016 dla Polski. Na podstawie porównań międzynarodowych wyprowadzono wniosek o niskiej pozycji naszego kraju w zakresie wszystkich analizowanych wskaźników na tle pozostałych państw unijnych. Badania na szczeblu krajowym wskazują na pozytywne tendencje w zakresie wartości badanych wskaźników.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, statystyka publiczna, wskaźniki zrównoważonego rozwoju.

Summary: The article is devoted to measure the sustainable development (SD) in Poland. Its main goal was to assess the progress in the implementation of the concept based on the identification and analysis of SD measurement indicators. The study analyzed four examples of SD indices subjectively selected by the author: persistent poverty risk, resource productivity, share of energy from renewable sources in final gross energy consumption and the level of trust in public institutions. Two types of analysis were used: static for international comparisons between EU countries carried out in 2015 and dynamic covering 2008-2015 or 2008-2016 for Poland. On the basis of international comparisons, an application was drawn about the low position of our country in all analyzed indicators compared to other EU countries. Research at the national level, covering the years 2008-2016 or 2008-2015, indicates positive trends in the value of the analyzed indicators.

Keywords: sustainable development, public statistics, sustainable development indicators.

1. Wstęp

Zrównoważony rozwój (w skrócie ZR) to koncepcja, której przypisuje się szczególne znaczenie we współczesnym świecie. Postrzegana jest jako determinanta nie tylko długookresowej pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw, ale też rozwoju poszczególnych krajów. Polskie „Prawo ochrony środowiska” definiuje ZR jako taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym występuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń [Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r., nr 62, poz. 627]. W Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030) termin „rozwój zrównoważony” został zastąpiony terminem „rozwój odpowiedzialny”, oznaczającym taki model rozwoju, który: zapewnia korzyści wszystkim grupom społecznym zamieszkującym różne miejsca naszego kraju, zaspokaja potrzeby obecnego pokolenia bez umniejszania szans przyszłych pokoleń, kładzie nacisk nie na wielkość, ale jakość PKB oraz postrzeganie procesów rozwojowych w kontekście ich znaczenia dla obywateli [*Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju...*, s. 7].

Na potrzeby artykułu sformułowano następujący problem badawczy: W jaki sposób mierzony jest zrównoważony rozwój Polski? Głównym celem opracowania była ocena postępów w realizacji przedmiotowej koncepcji w oparciu o identyfikację i analizę wybranych wskaźników pomiaru ZR. W opracowaniu starano się odpowiedzieć na następujące pytania szczegółowe: Jakie są podstawowe założenia systemu wskaźników zrównoważonego rozwoju (SWZR) w Polsce? Jak kształtują się wybrane wskaźniki ZR dla Polski? Jaką pozycję zajmuje Polska – w zakresie badanych wskaźników – na tle innych krajów UE? W procesie badawczym wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego. Technikami zbierania danych były analiza treści i *desk research*. Bazowano na danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego.

2. Kamienie milowe na drodze implementacji koncepcji zrównoważonego rozwoju w Polsce

Ze względu na przynależność do różnych organizacji międzynarodowych Polska stała się sygnatariuszem wielu dokumentów formułujących zobowiązania w zakresie zrównoważonego rozwoju. Tak więc w 1992 r., jako uczestnik Konferencji ONZ „Środowisko i Rozwój” w Rio de Janeiro, przyjęła Deklarację z Rio na temat środowiska i rozwoju, Program Działań Agenda 21 oraz Deklarację zasad zrównoważonego zarządzania lasami. W 2003 r. rząd Polski przyjął dokument pt. „Zobowiązania Polski wynikające z postanowień zawartych w Planie działań Szczytu Ziemi w Johannesburgu – Program wdrażania”. Za priorytetowe uznano sześć grup działań: zmianę wzorców produkcji i konsumpcji, racjonalne wykorzystywanie zasobów na-

turalnych oraz zapewnienie ochrony różnorodności biologicznej, wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (w skrócie OZE), minimalizację niekorzystnego wpływu chemikaliów na zdrowie ludzkie, realizację zobowiązań dotyczących pomocy dla państw najuboższych oraz tworzenie instytucjonalnych ram dla zrównoważonego rozwoju. We wrześniu 2015 r. państwa członkowskie ONZ, w tym Polska, przyjęły Agendę 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju. Dokument ten wskazuje 17 celów oraz powiązanych z nimi 169 zadań, które odpowiadają trzem wymiarom zrównoważonego rozwoju: gospodarczemu, społecznemu i środowiskowemu. Polska zadeklarowała również realizację zapisanych w unijnej „Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020” – pięciu celów strategicznych dotyczących zatrudnienia, nakładów na sferę badawczo-rozwojową, energii i klimatu, edukacji oraz ubóstwa. Ograniczaniu emisji gazów cieplarnianych na terenie całej UE służy przyjęty w grudniu 2008 r. przez Parlament Europejski zbiór aktów legislacyjnych, składający się na Pakiet energetyczno-klimatyczny. Akceptacja Pakietu oznacza dla Polski m.in. konieczność osiągnięcia w 2020 r. 15% udziału energii odnawialnej w zużyciu energii ogółem. Na koniec warto wspomnieć o podpisaniu przez Polskę 22 kwietnia 2016 r. w Nowym Jorku Porozumienia paryskiego. Jest to powszechne, prawnie wiążące światowe porozumienie w dziedzinie klimatu. Zawiera ogólnoświatowy plan działania, który – dzięki ograniczeniu globalnego ocieplenia do wartości znacznie poniżej 2°C – ma uchronić światową społeczność przed groźbą daleko posuniętej zmiany klimatu [https://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris_pl].

Do głównych krajowych dokumentów strategicznych, w oparciu o które prowadzona jest w Polsce polityka zrównoważonego rozwoju, należą: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności, Strategia Rozwoju Kraju 2020 i stanowiąca jej aktualizację Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030) (zwana dalej Strategią).

3. Znaczenie statystyki publicznej dla pomiaru wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju

Istnieją różne metody pomiaru zrównoważonego rozwoju. Oprócz HDI (*Human Development Index* – wskaźnik rozwoju społecznego) – syntetycznego miernika opisującego stopień rozwoju społeczno-ekonomicznego poszczególnych krajów, dużą popularnością cieszy się tzw. ślad ekologiczny (*ecological footprint*) – agregatowy miernik określający skumulowaną wielkość popytu na ziemię i wodę w związku z aktywnością człowieka. Ciekawą koncepcję pomiaru realizacji przedmiotowej koncepcji w postaci metody DPSIR opracowała pod koniec lat 90. XX wieku Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD). W ramach DPSIR (Driving forces, Pressure, State, Impact, Response) analizie poddawanych jest pięć grup wskaźników [*Environmental Indicators: Typology and Use in Reporting ...*]:

- siły sprawcze – rozumiane jako podstawowe uwarunkowania zmian w poziomie produkcji i konsumpcji, które generują presję na środowisko,
- presja – zazwyczaj są to wskaźniki mówiące o ilości substancji trafiających do środowiska w wyniku działalności człowieka albo takie, które informują o wielkości zasobów środowiska pozyskanych przez człowieka,
- stan – zaobserwowane zmiany w środowisku, np. zmiany chemizmu wód czy poziomu hałasu w otoczeniu emitora,
- oddziaływanie – wskaźniki, które pozwalają na ustalenie, w jaki sposób zmiany w środowisku wpłynęły na funkcje środowiska, bioróżnorodność, działalność gospodarczą człowieka, jego zdrowie,

Tabela 1. Wskaźniki zrównoważonego rozwoju*

Ład	Dziedzina	Liczba wskaźników
Ład społeczny	1. Zmiany demograficzne	4
	2. Zdrowie publiczne	5
	3. Ubóstwo i warunki życia (<i>Zagrożenie ubóstwem trwałym</i>)	6
	4. Edukacja	5
	5. Dostęp do rynku pracy	6
	6. Bezpieczeństwo publiczne	2
	7. Wzorce konsumpcji	3
Ład gospodarczy	1. Rozwój gospodarczy	10
	2. Zatrudnienie	4
	3. Innowacyjność	6
	4. Transport	4
	5. Wzorce produkcji (<i>Produktywność zasobów</i>)	5
Ład środowiskowy	1. Zmiany klimatu	3
	2. Energia (<i>Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto</i>)	4
	3. Ochrona powietrza	4
	4. Ekosystemy morskie	1
	5. Zasoby słodkiej wody	4
	6. Użytkowanie gruntów	4
	7. Bioróżnorodność	4
	8. Gospodarka odpadami	5
Ład instytucjonalno-polityczny	1. Finansowanie zrównoważonego rozwoju	2
	2. Globalizacja handlu	1
	3. Polityka spójności i efektywności (<i>Poziom zaufania wobec instytucji publicznych</i>)	2
	4. Społeczeństwo obywatelskie – otwartość i uczestnictwo oraz aktywność obywatelska	5
	5. Równoprawność w zarządzaniu	2

* W ramach poszczególnych dziedzin zaznaczono kursywą te wskaźniki, które zostaną poddane analizie w dalszej części opracowania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/>].

- reakcja – wskaźniki, które pokazują odpowiedź społeczeństwa lub reprezentujących je władz na stan środowiska – będzie to zatem pomiar takich działań, jak ustanawianie ochrony czy działania o charakterze kompensacji przyrodniczej, a także zmiany w zachowaniu indywidualnym (np. segregacja odpadów).

Najczęstszym sposobem opisu i pomiaru postępów w realizacji celów zrównoważonego rozwoju jest wykorzystanie zestawu wskaźników statystycznych. Na stronie Głównego Urzędu Statystycznego znajdziemy wskaźniki monitorujące Cele Zrównoważonego Rozwoju Agendy 2030 (z danymi dla Polski) oraz zestaw wskaźników monitorujących zrównoważony rozwój na poziomie kraju, regionów, województw i powiatów. W przypadku Agendy 2030 wskaźniki zostały pogrupowane według Celów Zrównoważonego Rozwoju. Z kolei w modułach: krajowym, regionalnym i lokalnym kryterium porządkowania wskaźników stanowią dziedziny odpowiadające czterem ładom: społecznemu, gospodarczemu, środowiskowemu oraz instytucjonalno-politycznemu. Powstały w ten sposób system wskaźników zrównoważonego rozwoju (SWZR) ma zapewniać ład zintegrowany, tj. spójne (niesprzeczne), jednocześnie tworzenie wszystkich wyżej wymienionych ładów (tab. 1).

W piśmiennictwie polskim odnajdziemy wiele prób opisu systemu wskaźników ZR. Charakterystykę koncepcji doboru wskaźników zrównoważonego rozwoju, jak też narzędzi ich udostępniania i prezentacji można odnaleźć w pracach [Balas, Molenda 2016; Zalewska 2018; Lewandowska 2014; Szyja 2014; Rokicka, Woźniak 2016; Katoła 2013; Zimny 2015; Korol 2008].

Nie istnieje jeden uniwersalny SWZR. Poszczególne kraje UE opracowały własne systemy pomiaru ZR. Eurostat monitoruje wskaźniki ZR dla Unii Europejskiej od 2007 roku. Raporty ukazują się co dwa lata i zawierają dane na temat 155 wskaźników. Polska swój pierwszy raport opublikowała w 2011 roku. GUS i Urząd Statystyczny w Katowicach poddały w nim analizie 76 wskaźników. Obecnie liczba wskaźników odnoszących się do ZR wynosi 101.

4. Analiza wybranych wskaźników ZR

W opracowaniu dokonano analizy czterech przykładowych, subiektywnie wybranych przez autorkę wskaźników ZR: zagrożenia ubóstwem trwałym, produktywności zasobów, udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto oraz poziomu zaufania wobec instytucji publicznych. Zastosowano dwa rodzaje analiz: statyczną dla porównań międzynarodowych między krajami Unii Europejskiej prowadzoną dla roku 2015¹ oraz dynamiczną obejmującą lata 2008-2015 lub 2008-2016 dla Polski.

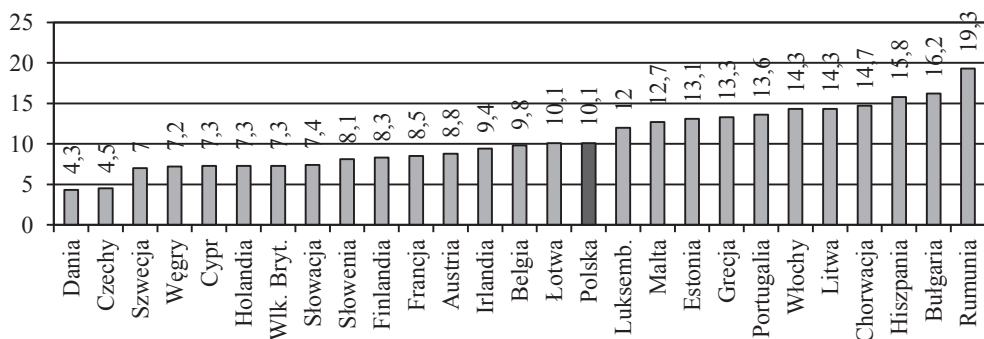
Pierwszym analizowanym wskaźnikiem był wskaźnik zagrożenia ubóstwem trwałym, obliczany jako odsetek osób, których dochód ekwiwalentny do dyspozycji

¹ Wybór tego roku do porównań podyktowany był, z jednej strony, aktualnością, z drugiej zaś – kompletnością danych dla poszczególnych krajów Unii Europejskiej.

jest niższy od granicy ubóstwa ustalonej na poziomie 60% mediany ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji w danym kraju w bieżącym roku i co najmniej w dwóch z trzech lat poprzedzających badanie (ogółem). Wskaźnik ten obrazuje zjawisko ubóstwa i wykluczenia społecznego, które jest jednym z głównych wyzwań dla zrównoważonego rozwoju. Cel 1 Agendy 2030 stawia przed krajami na całym świecie wyzwanie polegające na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego formach [*Przekształcamy nasz świat...*].

W 2015 r. najbardziej korzystną, tj. najniższą wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem trwałym odnotowano w Danii 4,3% i Czechach 4,5%, natomiast najwyższą – niekorzystną w Rumunii 19,3% i Bułgarii 16,2%. Polska z udziałem osób, których dochód ekwiwalentny do dyspozycji był równy 10,1%, uplasowała się na 16. miejscu w Unii Europejskiej (rys. 1).

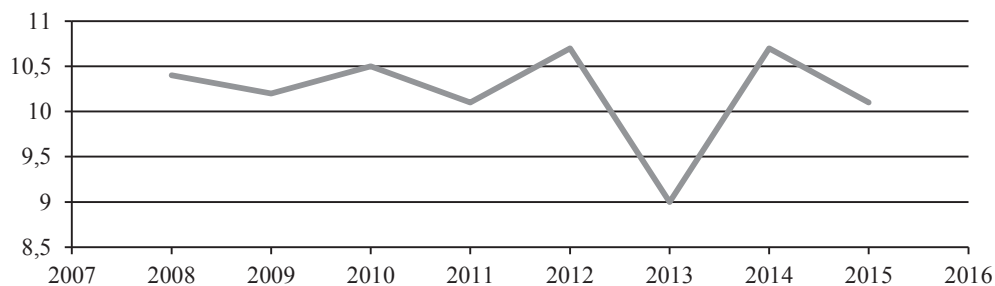
W Polsce w latach 2008-2012 wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem trwałym przekraczała 10%. Najniższą jego wartość odnotowano w roku 2013 – 9%. Rok



* Brak danych dla Niemiec i średniej dla Unii Europejskiej.

Rys. 1. Współczynnik zagrożenia ubóstwem trwałym w 2015 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/>].



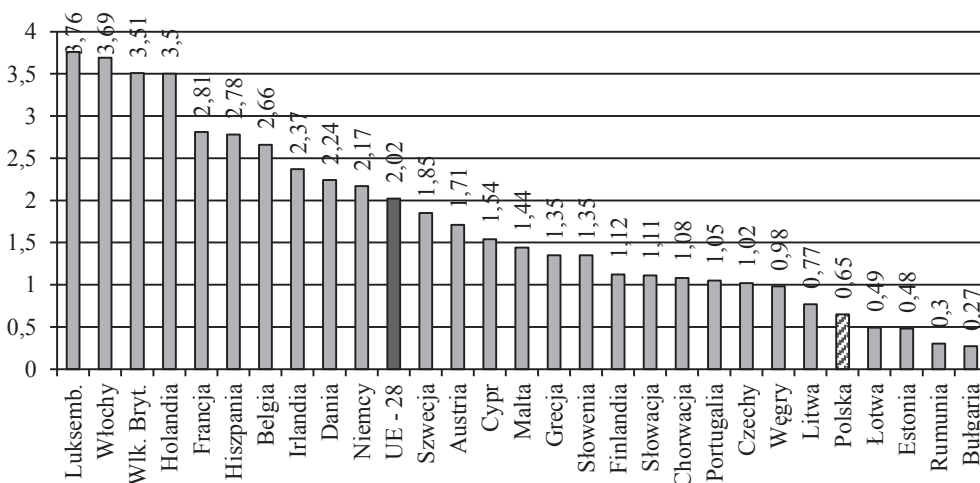
Rys. 2. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem trwałym w Polsce w latach 2008-2015 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/>].

później badany wskaźnik wzrósł do 10,7%, tj. o 1,7%. W 2015 r. nastąpił spadek tego wskaźnika o 0,6% w stosunku do roku 2014 (rys. 2).

Kluczową koncepcją w zakresie zrównoważonego wykorzystywania zasobów jest tzw. koncepcja rozdzielania. Postuluje ona separację wzrostu gospodarczego od wzrostu zapotrzebowania na zasoby. Stopień owej separacji mierzy wskaźnik wydajności zasobów określany również mianem produktywności zasobów. Wskaźnik ten obrazuje relację produktu krajowego brutto (PKB) do krajowego zużycia materiałów (DMC). Odzwierciedla stan (wzrost/spadek) efektywności użytkowania zasobów w związku z działalnością gospodarczą. Wskaźnik wyrażony w euro/kg może być wykorzystywany do badania trendu wydajności zasobów w czasie w danym kraju. W przypadku porównań wydajności zasobów pomiędzy krajami, prowadzonych dla jednego roku, wskazane jest użycie wskaźnika wyliczonego w oparciu o PKB według parytetu siły nabywczej (PPS). Tendencja wzrostowa wskaźnika oznacza mniejszą ilość materiałów wykorzystywaną na wytworzenie jednostki PKB.

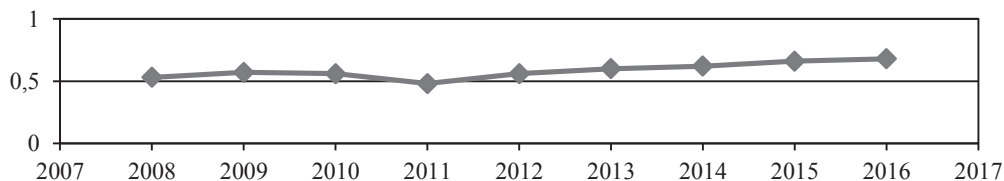
Według danych GUS w 2015 r. średnia wydajność zasobów dla zagregowanych krajów UE wyniosła 2,02 PPS/kg. Najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w Bułgarii – 0,27 i Rumunii – 0,3, natomiast najwyższa w Luksemburgu – 3,76 PPS/kg i we Włoszech – 3,69 PPS/kg. Polska ze wskaźnikiem na poziomie 0,65 PPS/kg znalazła się na 24. miejscu w Unii Europejskiej (rys. 3).



Rys. 3. Wskaźnik produktywności zasobów w 2015 r. (w PPS/kg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/>].

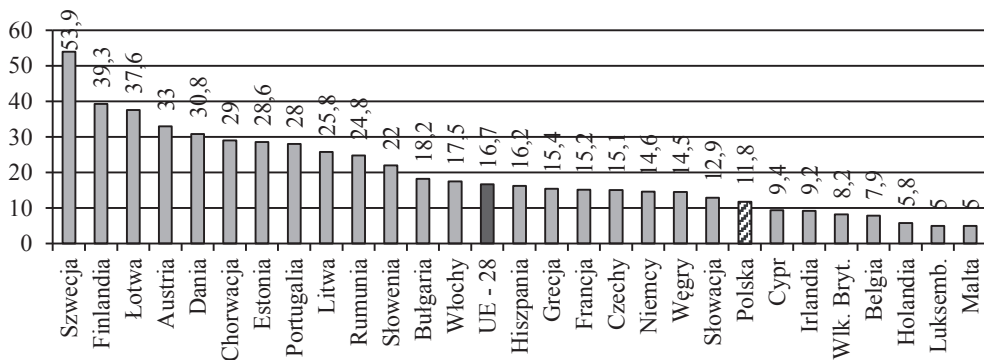
Analiza dynamiczna poziomu badanego wskaźnika dla Polski pokazała, że najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w roku 2011. W kolejnych latach jego wartość systematycznie rosła (rys. 4).



Rys. 4. Wskaźnik produktywności zasobów w Polsce w latach 2008-2016 (w euro/kg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/>].

Udział energii odnawialnej w końcowym zużyciu energii brutto to wartość końcowego zużycia energii brutto ze źródeł odnawialnych dzielona przez wartość końcowego zużycia energii brutto ze wszystkich źródeł. Wskaźnik ten informuje o stopniu wykorzystania energii pochodzącej z OZE w zużyciu końcowym energii w kraju. Porównania międzynarodowe w 2015 r. pokazują, że Polska, ze wskaźnikiem na poziomie 11,8%, znalazła się na 21. pozycji wśród krajów UE, daleko za Szwecją (z udziałem 53,9%), Finlandią (39,3%) i Łotwą (37,6%), w których to krajach wskaźnik osiągnął najwyższe wartości. Najniższy udział energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych odnotowano na Malcie (5%), w Luksemburgu (5%) oraz w Holandii i Belgii (odpowiednio: 5,8% i 7,9%) (rys. 5).

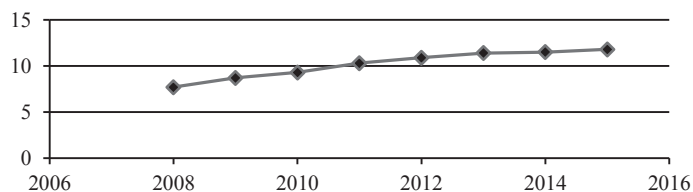


Rys. 5. Wskaźnik udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w 2015 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/>].

Analiza danych dla Polski z lat 2008-2015 pokazała, że od 2008 r. następuje stopniowy wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (rys. 6).

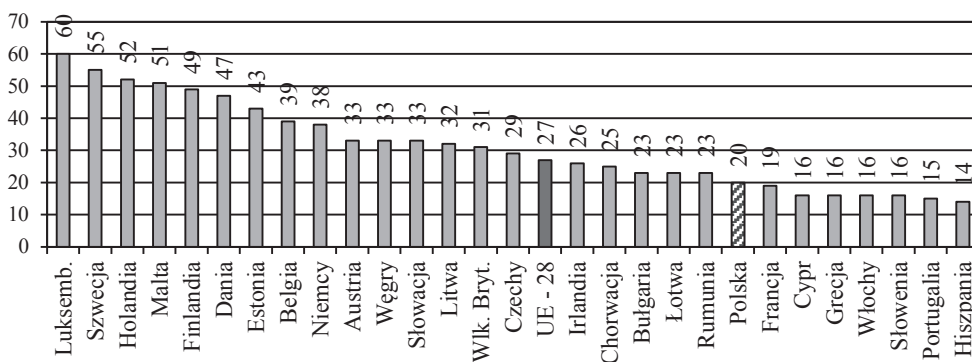
Ostatnim badanym wskaźnikiem był jeden ze wskaźników zaufania instytucjonalnego, a mianowicie wskaźnik zaufania wobec rządu. Mierzy on procentowy udział opinii pozytywnych (ludzi, którzy deklarują, że raczej ufają) o rządzie. Jego



Rys. 6. Wskaźnik udziału energii ze źródeł odnawialnych w Polsce w latach 2008-2015 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/>].

znaczenie wynika z tego, że zaufanie do instytucji publicznych redukuje koszty wdrażania reguł prawnych i kreuje działania zbiorowe [Nowakowski 2008, s. 218]. Ponadto sprzyja poczuciu bezpieczeństwa, rozwijaniu kapitału społecznego oraz ograniczaniu korupcji i klientelizmu. W 2015 r. najwyższy poziom zaufania wobec rządu odnotowano w Luksemburgu – 60%, Szwecji – 55%, Holandii – 52% i na Malcie – 51% opinii pozytywnych. Najniższy poziom zaufania zaobserwowano w Hiszpanii – 14%, Portugalii – 15%, Słowenii, Włoszech, Grecji i na Cyprze – po 16%. Polska ze wskaźnikiem na poziomie 20%, tj. o 7% mniej niż średnia dla Unii Europejskiej, uplasowała się na 21. miejscu (rys. 7).



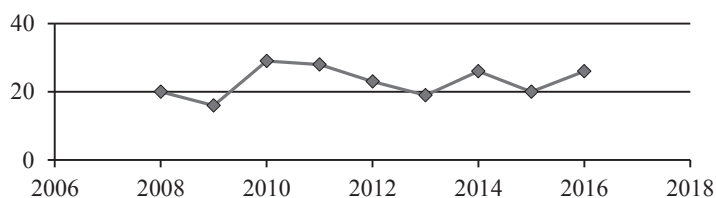
Rys. 7. Wskaźnik poziomu zaufania wobec rządu w 2015 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/>].

W Polsce w latach 2008-2016 trudno dostrzec wyraźną tendencję w zakresie kształtowania się poziomu tegoż wskaźnika. Na rys. 8 wyraźnie widać, iż w latach 2010-2013 wartość wskaźnika malała. Najwyższą wartość badany wskaźnik osiągnął w 2010 r., najniższą – w roku 2009.

Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

- Analiza wartości prezentowanych wskaźników skłania do konstatacji, iż Polskę cechuje ambiwalentny stosunek do wypełniania zobowiązań wynikających



Rys. 8. Wskaźnik poziomu zaufania wobec rządu w Polsce w latach 2008-2016 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/>].

z opisanych w pierwszej części artykułu dokumentów strategicznych. Odległe miejsce w porównaniach międzynarodowych świadczy o sporym dystansie, jaki dzieli nasz kraj od unijnych liderów. Należy przy tym podkreślić, iż badania na szczeblu krajowym, obejmujące lata 2008-2016 lub 2008-2015, wskazują na pozytywne tendencje w zakresie wartości badanych wskaźników.

- Wielość i zróżnicowanie wskaźników ZR budzą uzasadnione obawy o możliwość zachowania ich spójności. Wydaje się, iż sytuacje, w których poprawa w zakresie jednego wskaźnika odbywa się kosztem innego, są wysoce prawdopodobne. W Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 stwierdza się, iż jednym z podstawowych wyzwań rozwojowych Polski jest zapewnienie gospodarce i obywatelom stabilnych dostaw energii, po akceptowalnej ekonomicznie cenie. Powinno to nastąpić przede wszystkim wraz z racjonalnym i efektywnym wykorzystaniem lokalnie dostępnych surowców, dopiero na dalszych miejscach jest mowa o wykorzystaniu odpadów oraz odnawialnych źródeł energii [*Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju...*]. Tak więc priorytetem obecnego rządu jest bezpieczeństwo energetyczne oparte na węglu, nawet kosztem wskaźników jakości środowiska naturalnego.
- Istnieje potrzeba dalszych pogłębionych badań, które pozwolą zidentyfikować czynniki rzutujące na wielkości analizowanych wskaźników w analizowanym okresie oraz w kolejnych latach, nieobjętych niniejszym badaniem. Niewątpliwie warto przeanalizować wpływ programu 500+ na wskaźnik zagrożenia ubóstwem trwałym². Opinie na temat wzmiankowanego programu są niejednoznaczne. Jedni badacze podkreślają, że stanowi skuteczne narzędzie poprawy sytuacji materialnej otrzymujących świadczenia rodzin, inni z kolei dostrzegają liczne zagrożenia związane z jego realizacją. Na przykład badania przeprowadzone przez M. Mycka pokazują, że niektórzy rodzice mogą wpaść w pułapkę nieak-

² Program „Rodzina 500+” funkcjonuje w Polsce od kwietnia 2016 roku. Świadczenia otrzymują rodziny z dziećmi w wieku do 18 lat, przy czym świadczenie na pierwsze dziecko przyznawane jest, jeśli dochód netto na osobę w rodzinie nie przekracza 800 zł (lub 1200 zł w przypadku rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością), natomiast na drugie i kolejne dziecko świadczenie jest przyznawane bez kryterium dochodowego.

tywności zawodowej, aby uzyskać świadczenie przyznawane na pierwsze dziecko w zależności od dochodów, nawet w momencie dość dobrej ogólnej sytuacji na rynku pracy [Myck 2016]. Podobnego zdania jest A. Ruzik-Sierdzińska, która uważa, że program ma wadliwą konstrukcję i zamiast wspierać kobiety w decyzjach o pozostaniu na rynku pracy, skłania część z nich do nieaktywności [Ruzik-Sierdzińska 2017].

5. Zakończenie

Polska nie tylko posiada, ale też stale doskonali SWZR. Świadczy o tym zarówno wzrost liczby wskaźników, jak też rezygnacja ze wskaźników, które okazują się nieadekwatne z punktu widzenia pomiaru celów ZR. Brak wartości referencyjnych niewątpliwie utrudnia rozstrzygnięcie o faktycznych postępach w zakresie wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju, tym niemniej na podstawie porównań międzynarodowych można wyprowadzić wnioski o niskiej pozycji naszego kraju w zakresie analizowanych wskaźników na tle pozostałych państw unijnych.

Literatura

- Balas A., Molenda A., 2016, *Koncepcja doboru wskaźników zrównoważonego rozwoju Polski oraz narzędzie ich udostępniania i prezentacji*, Optimum. Studia Ekonomiczne, nr 2(80).
- Environmental Indicators: Typology and Use in Reporting*, 2003, EEA, Kopenhaga.
- <http://wskaznikizrp.stat.gov.pl>, (01.12.2017).
- https://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris_pl, (10.01.2018).
- Katoła A., 2013, *Poziom zrównoważonego rozwoju w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej*, ZN Uniwersytetu Szczecińskiego nr 756, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, nr 57.
- Korol J., 2008, *Ocena zrównoważonego rozwoju regionalnego w Polsce w latach 1998-2005*, Gospodarka Narodowa, nr 7-8.
- Lewandowska A., 2014, *Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w Polsce i w krajach Unii Europejskiej*, ACTA ELBINGENSIA, Kwartalnik Naukowy Elbląskiej Uczelni Humanistyczno-Ekonomicznej, Prawo, Administracja, Zarządzanie publiczne, z. 10, t. XXIII, nr 4.
- Myck M., 2016, *Estimating Labour Supply Response to the Introduction of the Family 500+ Programme*, CenEA Working Paper, No. 1.
- Nowakowski K., 2008, *Wymiary zaufania i problem zaufania negatywnego w Polsce*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, z. 1.
- Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030*, Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r., <http://www.unic.un.org.pl> (10.02.2018).
- Rokicka E., Woźniak W., 2016, *W kierunku zrównoważonego rozwoju. Koncepcje, interpretacje, konteksty*, Uniwersytet Łódzki, Łódź.
- Ruzik-Sierdzińska A., 2017, *Czy program „Rodzina 500+” wywołał efekt na rynku pracy?*, Instytut Obywatelski, Analiza 2017, <http://www.institutobywatelski.pl> (02.01.2018).
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, 2017, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa.

- Szyja P., 2014, *Rola wskaźników zrównoważonego i trwałego rozwoju w badaniu zielonej gospodarki*, Optimum. Studia Ekonomiczne, nr 4(70).
- Trzepacz P., *Zasady i mierniki zrównoważonego rozwoju*, [w:] Trzepacz P. (red.), *Zrównoważony rozwój – wyzwania globalne Podręcznik dla uczestników studiów doktoranckich*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków 2012.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, DzU 2001, nr 62, poz. 627.
- Zalewska M., *Jak mierzyć zrównoważony rozwój Polski*, Materiały IX Kongresu Ekonomistów Polskich, <http://www.pte.pl> (03.01.2018).
- Zimny A., 2015, *Statystyczny portret Polski i Norwegii w świetle wskaźników zrównoważonego rozwoju*, ZN PWSZ w Płocku, Nauki Ekonomiczne, t. XXII.